

LANGUAGE of MATERIAL AND COLOR IN MARBLE: RETVEMENT WITH ROMAN ORIGINATED *SKOUTLOSIS* TECHNIQUE

ABSTRACT

“*Skoutlosis* Technique”, began to be applied in Roman period and it became perfection to cover the building with stone plates during the Byzantine period. For this reason, Byzantine architects have studied the structures of the stones meticulously in order to give aesthetic appearance to the buildings and they ornamented them with the highest quality decorations. These patterns, which were observed in the ancient buildings of Istanbul, added a distinct beauty to the building. In this study, the application of *skoutlosis* technique and some samples used in some buildings will be mentioned.

Malzeme ve Rengin Dili:

Mermer Kaplama Tekniği *Skoutlosis* ile Giydirme

☰ SİNAN ÖNGEN, NAMIK AYSAL*

1. Giriş

Bugün çeşitli kaynaklarda ve digital ortamda “*book matching*” veya “*pattern matching*” tekniğini araştırdığımızda, Eski Roma’da kullanılan çeşitli mermer veya benzeri taşların desenlerine göre ayna görüntüsünün alındığı “*skoutlosis*” uygulamasıyla karşılaşmaktayız. Ayrıca keman, viyola vd. yaylı müzik aletlerinde de, bu tekniğin ahşaptaki uygulamasını görmek mümkündür. Günümüzde, taş üzerine bu tekniğle yapılan uygulamalar, özellikle

Farklı renk ve dokulardaki mermerler kullanılarak yapılan Roma kökenli *scoutlosis* tekniği, Ayasofya ve Kariye Müzeleri ile Kubbet-üs Sahra gibi anıt eserlerde uygulanmıştır.

banyo ve mutfak mekânlarında estetik görünimleri ile çok revaçtadır. Efes yamaç evlerindeki kalıntılar ve günümüzde yapılarda uygulanan bazı örnekler, yüzyıllar boyunca bu

bezeme tekniğinin devam ettirildiğini göstermektedir (Şekil 1).

Yapıların iç ve dış cepheleri ile yer döşemelerinde doğal taşların kullanımı çok eski dönemlere dayanmaktadır. Yapıları daha ihtişamlı göstermek için farklı renk ve dokulardaki mermerler kaplama ve döşeme olarak kullanılmıştır. Mermerlerin, özellikle farklı yön ve açılarda, kesim teknikleriyle ve simetrik olarak yan yana dizilmesi suretiyle yapılarda estetik görünüm oluşturulmuştur. Erken Roma döneminde, mermerlerin bazı önemli yapılarda simetrik

Şekil 1. Solda Efes kazıları yamaç evlerinin (6. Salon, MS 100) duvarlarını süsleyen Karistos (Yunanistan) mermeri kullanarak yapılan *skoutlosis* tekniği; sağda modern bir banyo duvarında uygulanan mermer yerleştirme örneği (www.davidsotties.com).

*Prof. Dr. Sinan Öngen, İstanbul Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Jeoloji Mühendisliđi Bölümü, e-posta: ongens@istanbul.edu.tr; Doç. Dr. Namik Aysal, İstanbul Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Jeoloji Mühendisliđi Bölümü, e-posta: aysal@istanbul.edu.tr

düzende uygulandığı görülse de, *skoutlosis* tekniği Bizanslı sanatçılar tarafından geliştirilmiş bir kaplama tekniğidir.

Bu teknik, uygulandığı dönemde büyük hayranlık uyandırmıştır. Roma dönemi edebiyatında bir mimari yapıyı süsleyen mermerlere övgü “*Topos*” (düşünce ve anlatım kalıpları), doğal bir durum olarak karşılanmaktaydı (Chuvin, 2011). Bizans sarayının yüksek dereceli memurlarından, şair Paulos Silentiarios (Mabeyinci Pavlos, ö. 580-581), Ayasofya hakkındaki manzum yapıtının 605-611’inci dizelerinde *skoutlosis* adı verilen Doğu Roma kökenli tekniği şöyle anlatır:

“*Taş duvarların üzerinde resim sanatının baş eserleri ışıltıyor. Denizle taçlandırılmış Prokonnesos (Marmara Adası) vadisinin doğurduğu mermerler bunlar. Narince yontulmuş bu taşların bir araya gelmesi bir fırmanın izlerine benzer etki yaratıyor.*

Dört ya da sekiz kez kesilmiş plakalarla bir araya getirilen taşın damarları bir dekor oluşturuyor ve bir araya gelen plakalar bir tablonun ışıltısına benziyorlar.”¹

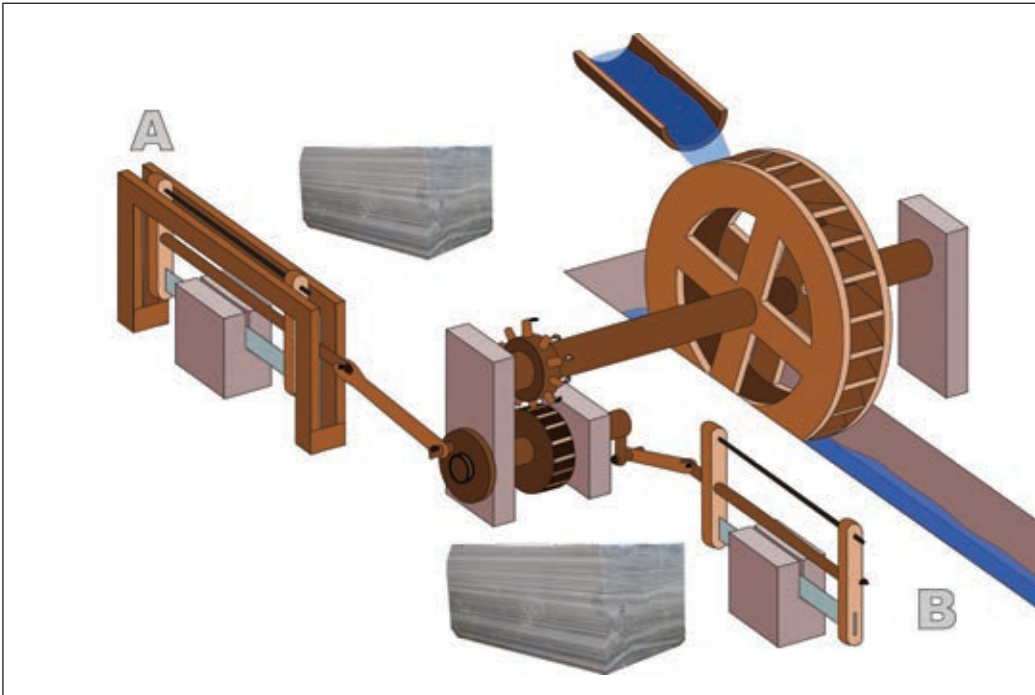
Bu teknikte önemli olan, mermeri rastgele döşemek değil, mermerin doğal özelliklerinin sanatçının beğenisi ve estetik anlayışı doğrultusunda uygun bir şekilde düzenlenip yapıda tatbik edilmesidir. Bundan dolayı, mermerin dekoratif özelliğinden faydalanarak bu tekniği uygulamak, büyük bilgi ve emek isteyen, pahalı bir işlemdir.

Bu teknik kullanılarak yapılan bir kaplamada, birbirine bitişik olan plakaların yekdiğerine bakan yüzleri cilalanarak kaplanacak yere yerleştirilmektedir. Dolayısıyla, ocakta mermer bloğunun özelliklerinin görerek seçilmesi ve blok kesilme yönünün saptanması ustanın becerisine bağlıdır. Aynı zamanda, mermerin kalınlığı ve mermere de-

sen veren boyuna damarların aynen devam ettiği blokların da titizlikle seçilmesi gerekmektedir; *skoutlosis*, bu nedenlerden dolayı çok masraflı bir tekniktir. Ancak bu tekniğin avantajlı yönleri de vardır; büyük alanları kaplamak gerektiğinde, uygulamada hızlılık ve dayanıklılık sağlamaktadır (Chuvin, 2011).

Skoutlosis tekniği, döneminin en büyük mabedi olan Ayasofya’da yoğun bir biçimde kullanılmıştır. Anıtın iç mekânında, zemin ve duvar kaplamaları mermer levhalarla yapılmış ve bu levhalara estetik bir görüntü kazandırmak amacıyla birbiriyile uyumlu olarak ve en güzel şekilde yerleştirilmelerine özen gösterilmiştir.

Tüm bu dekorun yalnızca estetik değil, simgesel bir değeri de vardır. Yapıyı süsleyen mermerlerin geldiği farklı bölgeler, imparatorluğun gücünün ve kaynaklarının genişliğini de yansıtmaktadır (Chuvin, 2011).

Sekil 2. Antik Çağ’da mermer doğrama değirmenini gösteren temsili bir resim (Hierapolis Sawmill, https://en.wikipedia.org/wiki/Hierapolis_sawmill).

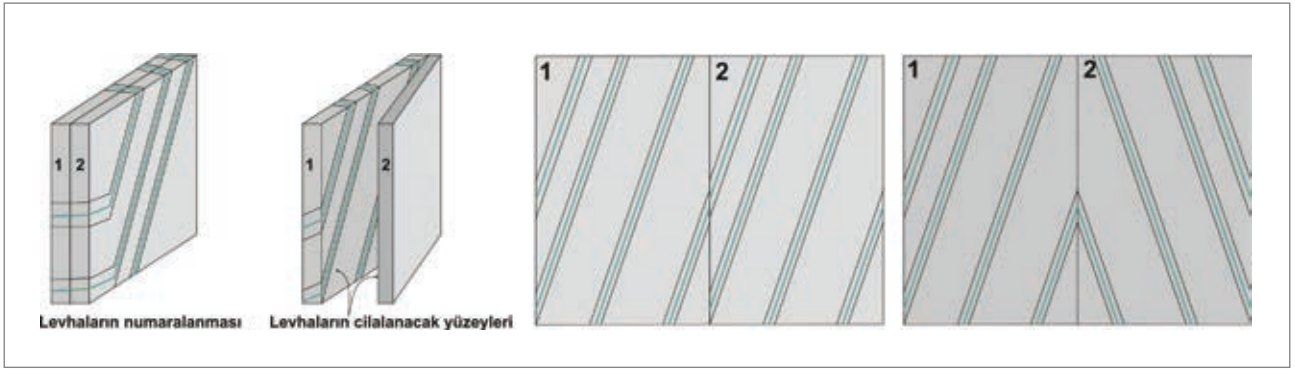
2. Skoutlosis Tekniği

Yukarıda zikredilen Paulos Silentiarios dizelerinin anlaşılması için, *skoutlosis*’i açıklayıp birkaç yorum yapmak gerekir. Aynı damarlı mermer blok, desen-

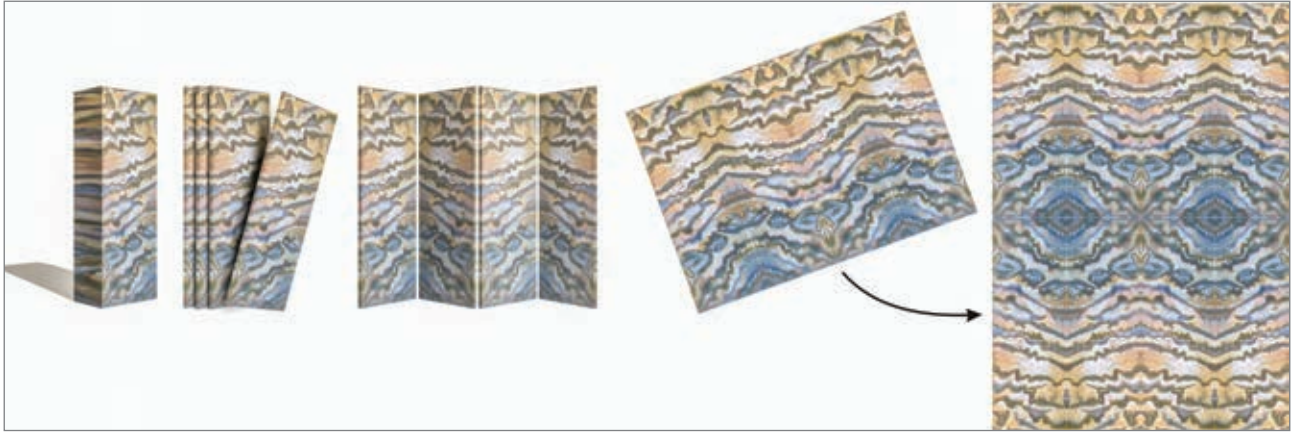
leri de aynı olan bir dizi levha olacak şekilde birkaç santim kalınlıkta kesilir (Şekil 2) ve aralıkları ayarlanarak zemin veya duvar bu levhalarla kaplanır.

Bunlar; tek veya ikili, dörtlü simetrik bir şekilde düzenlenir ve dar, daha açık renkteki mermer bantlarla bir tablo gibi çevrenir (Chuvin, 2011).

¹ Mabeyinci Pavlos, 2011, *Ayasofya’nın Betimi*, çev. S. Rifat, İstanbul Araştırma Enstitüsü yayını, İstanbul, s. 51.

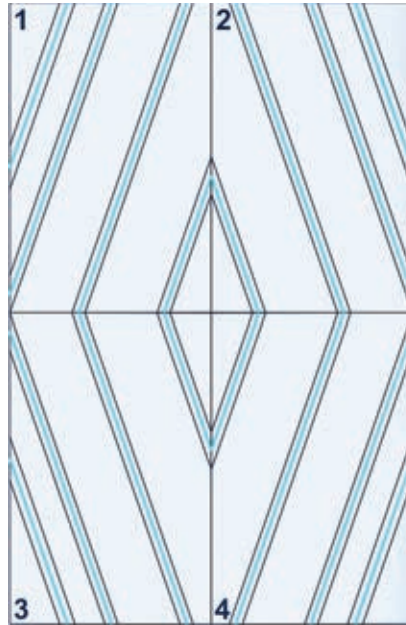
Şekil 3. Kesilen levhaların yüzeylerinin seçilmesi ve yerleştirilmesi. En sağdaki gibi bir yerleştirme, görüntünün kötü olduğunu açıkça göstermektedir [Arkan, 1968'den uyarlanmıştır].

Şekil 4. Blok şekilden zemine yerleştirme aşamasına örnek: Ayasofya Müzesi mermer levha düzeni.

Uygulamada öncelikle, levhalar biçilme sonrası numaralandırılır ve birbirine bakan yüzleri cilalanır. Levhaların kenarlarının kesilmesi, desenlerin görünüşüne izin verecek boyutlarda ve birbirini izleyecek şekilde olmalıdır. Buna göre; birinci levhanın A kenarından 2 cm, ikinci levhanın B kenarından 3-4 cm kesilerek desenlerin harmonik bir şekilde birbirini izlemesi sağlanır. Desenlerin aynı zamanda başka şekiller oluşturabilmesi için, levhaların sırasını kaybetmeden dizilmesiyle kapalı bir geometrik şekil elde edilir (Şekil 3). Burada 1 ve 2 no.lu levhalarla 3 ve 4 no.lu levhaların birbirlerine bakan yüzleri cilanmıştır ve alt kenarları bir araya getirilmiştir.

Mermerler; genellikle damarlar, şekiller, katmanlar ve değişik desenleri oluşturan bir mineral bileşimine sahiptir. Bu damar ve desenler, mermer bloku boyunca olabileceği gibi blok kalınlığına bağlı da ortaya çıkabilir. Bu özelliği bulduran bir mermer bloku

Şekil 5. Ayasofya'nın alt kat naos zemininde levhalar dörtlü bir düzende yerleştirildiğinde baklava biçiminde bir görünüm elde edilmiştir (Soldaki şekil, Arkan 1968'den uyarlanmıştır).

kesildiğinde ortaya çıkan levhalar, desen ve görünüş itibarıyla birbirinin tamamlayıcısıdır (Şekil 4, 5). İki levha yan yana getirildiği zaman, kesme işi için kullanılan

testerelelerin yol açtığı malzeme kaybı uyumsuzluklara neden olabilir. Deneyimli bir kaplama ustası, desenleri en güzel şekliyle birleştirerek bu durumun önüne geçebilir.

3. Bazı Yapılardaki Uygulamalar

Yapıların öncelikle iç mekân kaplamalarında, mermer plakaların birçoğunda bulunan desenlerin dikkatle birbirine uydurulmasıyla güzel görüntüler elde edilebilir ve kullanılan mermerin gerçek özelliği ortaya çıkarılabilir. Bizans İmparatorluğu'nda, *skoutlosis* tekniği ile yapılan uygulamalar en üst seviyeye çıkmıştır. Öncelikle, İstanbul'da birçok kilisede; Ayasofya Müzesi (Hagia Sophia), Kariye Müzesi (Chora Manastırı), Zeyrek Camii (Pantokrator Manastırı Kilisesi), Kalenderhane Camii (Theotokos Kyriotissa Kilisesi) gibi anıt yapılarla günümüze dek ulaşan bu örnekleri görebiliriz; ayrıca Yunanistan'da Stiris bölgesinde Hosios Loukas ve İtalya Ravenna'da San Vitale kiliselerinde de *skoutlosis* tekniği ile yapılmış bezemeler bulunmaktadır.

Ayasofya Müzesi

Bizans İmparatoru I. Justinianus döneminde, Aydınlı (Tralles) Ant-hemios ile Miletli (Miletos) Isidoros tarafından beş yıl gibi kısa bir sürede bitirilen Ayasofya, 27 Aralık 537 tarihinde açılmış, ancak bir bölümü yıkıldığından onarılarak ikinci kez 24 Aralık 562 tarihinde yeniden ibadete açılmıştır. Ayasofya'da, naos, yan nefler ve galeri kısmını süsleyen dekor taşlarının büyük bir kısmını, orijinal halinde bugün de görebilmekteyiz. Açılış günündeki Ayasofya'nın betimini tarihçi Prokopios'dan öğrenmekteyiz (Prokopios, 1994). Anıt Bizans döneminde inşa edilmiştir, ancak Türkler de yapının günümüze kadar gelebilmesi için birçok onarım gerçekleştirmişlerdir. Anıt yapıda, 843 yılında ikona kırıcılık döneminin bitişi ile III. Mikail (842-867) ve I. Basileios (867-886) devirlerinde, kilisenin yeniden bezeme çalışmaları başlar. Yapının batı kenarında, *atrium*'da, dış narteksin önündeki payandalar inşa edilir; 989 yılındaki

şiddetli depremde batıdaki kubbe kemerinin ve kubbenin bir parçasının düşmesinden sonra da kapsamlı bir restorasyon çalışması başlar. III. Romanos'un (1028-1034) ve daha sonra Patrik Ioannes Ksiphilinos'un (1010-1075) dönemlerinde kilisenin iç dekorasyonu tamamlanır. İstanbul, 1204 yılında IV. Haçlı seferi esnasında Latinler tarafından işgal edildiğinde, yapı bütünüyle yağmalanır ve Latin kültüne göre ibadet edilmeye başlanılır. Kentin 1261 yılında yeniden Bizans'a geçmesiyle, tekrar Ortodoks kültüne göre düzenlemeler gerçekleştirilir ve bu dönemde yapının en önemli mozaığı olan *Deesis* yapılır. Yapının uzun

Erken Roma'da, bazı yapılarda mermerlerin simetrik düzende uygulandığı görülse de, *skoutlosis* Bizanslı sanatçılar tarafından geliştirilmiş bir tekniktir.

duvarını destekleyen payandalar II. Andronikus (1282-1328) tarafından inşa ettirilir. Ayasofya 1343 depreminden de zarar görür; ana kubbenin üçte biri, doğu kemeri ve doğudaki yarım kubbenin bir kısmı çöker. Ioannes V. Palaliogos döneminde bu kısımlarda yapılan onarımlar bitirilir (Müller-Wiener, 2001).

Ayasofya, Osmanlı döneminde Fatih Sultan Mehmet (1444-1446 / 1451-1481) tarafından güçlendirilir ve ek kısımlar yaptırılır. Mabet, Müslümanların ana camisi niteliğini kazanır, minber, mihrap ve dış avluda bir medrese inşa ettirilir; bu yapı daha sonra, 19. yüzyılın son çeyreğinde yeniden yaptırılır. Sultan II. Beyazıt döneminde anıta iki minare eklenir. Sultan II. Selim (1566-1574), Mimar Sinan'a caminin

onarım işini verir, bu süreçte iki eski minarenin yerine yenileri yapılır; bu minareler aynı zamanda yapıya destek görevi gören payandalar olarak da tasarlanmıştır. Sultan III. Murat (1574-1595) ise, iki minare daha inşa ettirir. Vaftizhane yapısı yıktırılarak yerine türbeler yapılır. Ayasofya'ya 16. ve 17. yüzyıllarda mihrap, minber, müezzin mahfilleri, vaaz kürsüsü ve maksure vd. tekrar yapılmış ya da eklenmiştir. Sultan I. Mahmut (1730-1754) zamanında kütüphane, şadırvan ve okul yapısı eklenir. Yapı harap durumda olduğundan, 19. yüzyılda Sultan Abdülmecit'in (1839-1861) emriyle 1847-1849 yıllarında, İsviçre asıllı İtalyan mimarlar Gaspere ve Guiseppe Fossati kardeşler tarafından kapsamlı bir şekilde onarılır; yeni bir hünkâr mahfili ve muvakkithane inşa edilir. Cumhuriyet'in ilanından sonra 1932 yılında hükümetten alınan izinle, Amerikan Bizans Enstitüsü (*Byzantine Institute of America*) uzmanları, yapının içindeki mozaikleri ortaya çıkarırlar. Daha sonra, 1 Şubat 1935 tarihinde müze olarak halka açılan yapıda onarımlar hızla yürütülür ve bu dönemde bahçede yapılan bazı sondaj kazılarında ikinci Ayasofya yapısına ait kalıntılar bulunur (Canberk ve Öztürk, 2005; <http://ayasofyamuzesi.gov.tr/tr/content/tarih>).

Skoutlosis tekniğinin uygulanmasına iyi bir örnek olan Ayasofya'da, naos yer döşemeleri (Şekil 5), Yunanistan Teselya bölgesinden gelen yeşil serpantin breşi taşından (*Verde Antico*) yapılmış dört bantla çevrelenmiştir. Me-tinlerde bu bantlardan "Irmaklar" olarak söz edilir ve bunlar, cennetin dört ırmağını simgeler (Mabeyinci Pavlos, 2011). Bantların arasında Marmara mermeri (*Marmor Proconnesus*) levhaları şeklindeki gibi (Şekil 7) yan yana, takım halinde yerleştirilmiştir (Chuvin, 2011).²

² Chuvin, P., (2011), "Açılışı yapıldığında bazilikanın renkli süslemeleri (24 Aralık 562)", *Bizans-Yapılar-Meydanlar-Yasamlar*, yay. haz. Annie Pralog, çev. Buket Kitapçı Bayrı, Kitap Yayınevi, s. 89 - 99.

Şekil 6.
Ayasofya
galeri katında
Marmara
mermeri ile
sekillendirilmiş
duvar deseni.

Şekil 7. Ayasofya'nın naos zemininde Marmara mermeri plakalarının trapez biçimli dizilişi.

Şekil 8. Sol, Ayasofya naos duvarında Eğriboz Adası Karistos mermeri pano simetrik düzeni. Ortada, Ayasofya iç narteks bölümü duvarında Milas (Kıyıkışlacık) kırmızı bantlı mermeri simetrik düzeni. Sağda, Ayasofya iç narteks duvarında Fransa Kelt (Aubert, St. Girons) mermeriyle simetrik düzende yerleştirilmiş pano.

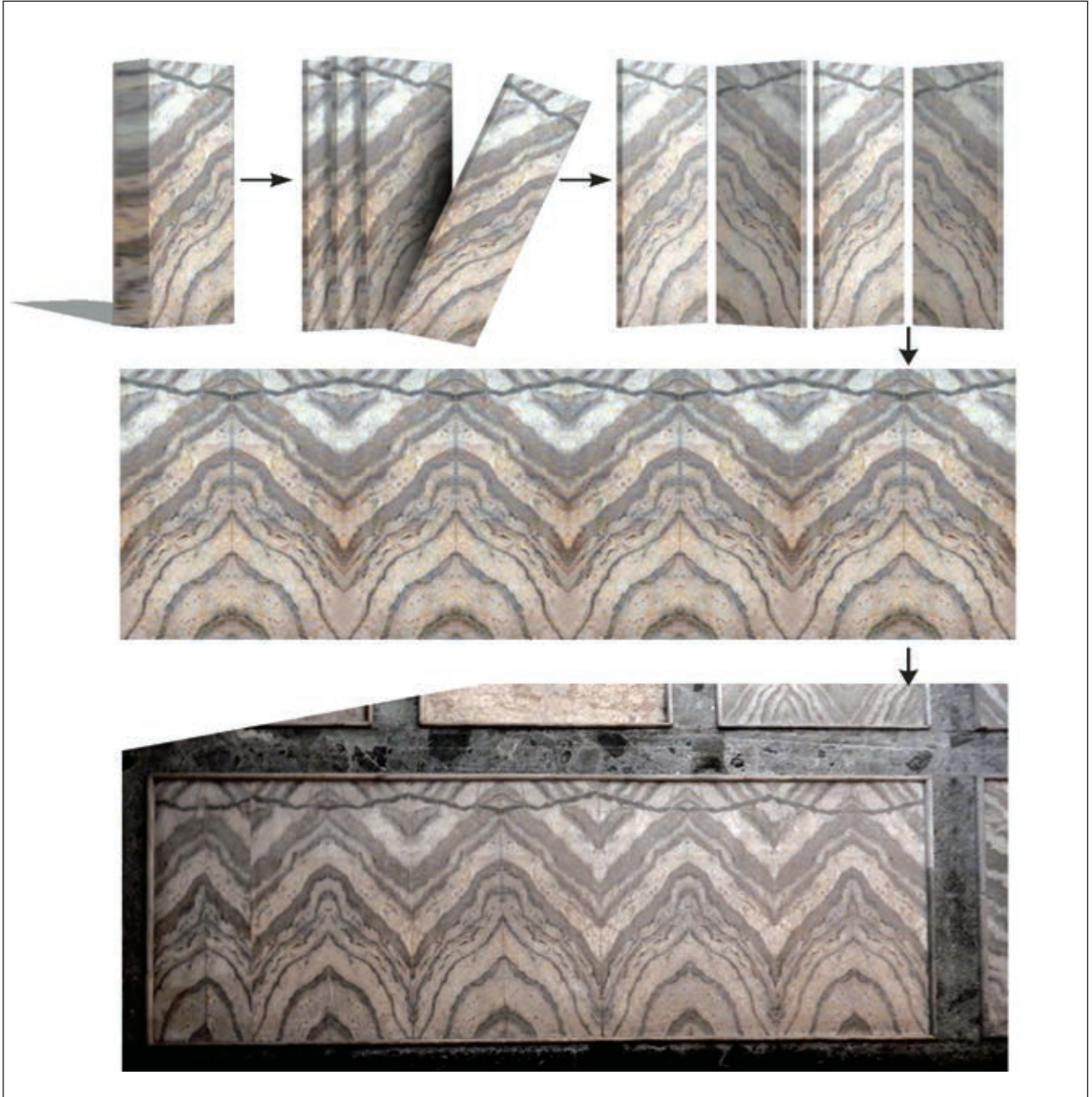
Bu yapıya ait diğer görsellerde (Şekil 6, 8) duvar panoları için özel boyutta ve yönlerde kesilmiş Karistos mermeri (*Marmor Carystium*), Milas mermeri (*Marmor Iassense*) ve Kelt mermerine ait (*Marmor Celticum*) levhalar gösterilmektedir. Bu desenleri oluşturulacak pano görüntülerini elde etmek üzere, taş ocagında bir ön çalışma yapılarak, her taş örneği için blok çıkarma işlemini ayrı ayrı tasarlamak gerekmiştir. Dolayısıyla, simetrik açılımın tam olarak gerçekleşmesi için levha çıkarma yönü çok önemlidir. Mimarın, ilk olarak Marmara mermeri ocagında hazırlanacak blok taşının boyutlarını belirlemesi, bu malzeme var olan katmanlar ve/veya

kıvrımlı bantları incelemesi ve blok tabanının kayanın özelliklerine göre dar açıyla kesilmesine dikkat etmesi önemlidir. Ancak bu özellikteki bir bloktan kesilen levhalarla, yüzeylerinin cilalanması ve uyumlu olarak yan yana yerleştirilmesi sonucunda, eşsiz *skoutlosis* görünümü elde edilebilir. Burada, panoları düzenleyecek kişinin yetkin bir sanatçı olması, ortaya çıkacak deseni zihninde önceden tasarlayıp “görmesi” ve ocaktaki kayaç grubunun “jeolojik” özelliklerini çok iyi tanınması gerekmektedir.

Kariye Müzesi

Kariye, I. Justinianus döneminde (527-565) çilekeş Aziz Theodoros

tarafından kurulan ve 9. yüzyılda gelişerek büyüyen Chora Manastırı'ndan günümüze kalan tek yapıdır (Magdalino, 2011). Kilise bugünkü haline Kommenoslar döneminde (1081-1185) gelmiştir. Ancak *skoutlosis* tekniğine ilişkin bezemeler, 1316-1321 yılları arasında devlet adamı Theodoros Metochites tarafından yaptırılmış, kilise de Theotokos (Tanrıyı doğuran) Meryem'e ithaf edilmiştir (Jolivet-Lévy, 2011). Duvarlarda, Ayasofya'daki örneklere benzeyen damarlı, motifli mermer levhaların dekoratif amaçlı yerleştirilmesiyle göz kamaştırıcı bir iç mekân görünümü oluşturulmuştur. “Kariye Müzesi (Chora Manastırı): Kulla-

Şekil 9. Kariye Müzesi iç narteks bölümündeki Marmara mermeri levhalarının düzeni.

Şekil 10. Solda, bir tesadüf eseri, kesilen levhaların simetrik olarak yerleştirilmesiyle oluşan “insan yüzü”. Sağda, Kariye Müzesi iç narteks zemin döşemesinde dörtlü simetride *skoutlosis* görünümü. Çerçeve kayalar, Gebze rudist (fosilli) kırmızı kireçtaşı (*Marmor Triponticum*) ve yeşil Serpantin breşinden oluşmaktadır.

Şekil 11. Solda, Kariye Müzesi iç narteks duvarında Milas kırmızı bantlı mermeri. Burada kısmen başarısız bir pano derlemesinin yapıldığı gözlenmektedir. Sağda, Kariye Müzesi naos duvarındaki oniks (aragonit) pano. Onikslerde, boşluk içinde kristal birikimi düzensiz olduğundan, sanatçı ne kadar dikkat ederse etsin, tam bir simetri yakalanamamaktadır.

nılan dekor taş türleri ve bunların kaynak alanları” adlı bir proje çerçevesinde (Öngen ve Aysal, 2015), yapının iç süslemeleri ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir (Şekil 9, 10, 11). Bu çalışma kapsamında, Kariye Müzesi zemin döşemesi ve duvar kaplamalarını gösteren planlar hazırlanarak taş türlerinin; görsel, petrografik ve örneklerin imkân verdiği ölçüde analitik yöntemlerle tayinleri yapılmıştır. Çalışma sonucunda, on üç farklı taş türünün Akdeniz civarı taş ocaklarından temin edildiği ve bazılarının da devşirme malzemelerden kaynaklandığı sonucuna varılmıştır.

Rus Arkeoloji Enstitüsü’nün 1903-1906 yıllarına ait arşiv fotoğraflarında, yapının naosunda, güney duvarında bir kapı görülmektedir. Günümüzde, burada ufak bir pencere vardır. İlginç olan, 1950’lerde Amerikan Bizans Enstitüsü tarafından çekilmiş fotoğrafta, ilk fotoğraftaki Marmara mermeri levhalarının

yerinde, farklı bir biçimde kesilmiş aynı mermerden levhalar bulunmaktadır. Dolayısıyla, bu kısma daha sonra yapılan bir onarımda mermer yerleştirilmesi (*skoutlosis*) gerçekleştirilmiştir (Şekil 12).

Skoutlosis tekniğinin her zaman başarılı olamayacağına dair bir örnek vermek gerekirse, bu sorun tamamen taşın deseninin düzensiz akışına bağlanılır. Yani, eğer kayaç düzensiz kıvrımlı bir yapıya sahipse, ne kadar maharetle kullanılırsa kullanılsın, kesme yönü Marmara mermerinde olduğu gibi dalgalı simetriyi yansıtamamaktadır. Şekil 13’de, Kariye örneğinde görüldüğü gibi aynı taşın farklı *skoutlosis* desenleri ortaya çıkarılabilmektedir. Uygulamayı yapan sanatçı kesme yönünü gereğince tasarlayamamış ve her bloktan farklı görünüşler elde etmiştir.

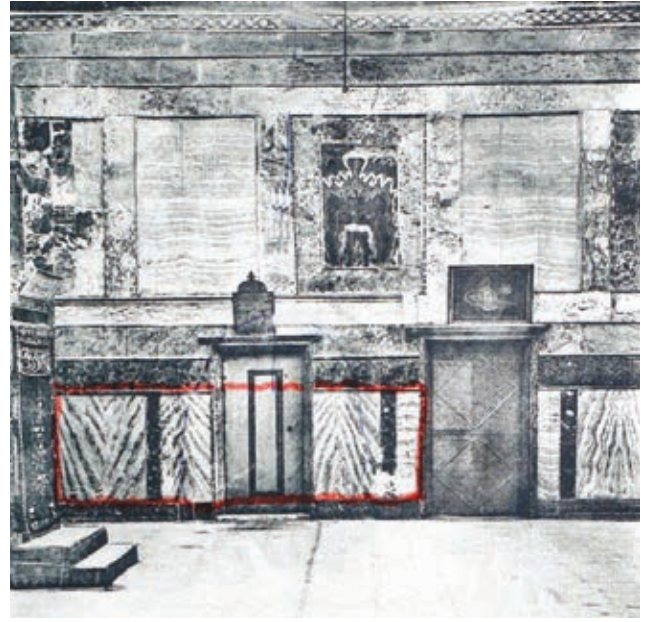
Kudüs, Kubbet-üs-Sahra (Muallâk Taşı)

Kudüs’te, Müslümanlar ve Yahudiler tarafından kutsal kabul edilen

kaya üzerine, 7. yüzyılda Emeviler devrinde inşa edilen kubbeli se-kizgen anıt yapı, Tapınak Tepesinde yer almaktadır (Gibb, 1958). Halife Abdülmelik, 691 yılında yerli Yunan zanaatkârlara Peygamber’in geceleyin bir kayanın etrafında yürümesi ve Miraç mucizesi (Kuran, İsrâ suresi 17, 1) ile ilişkilendirilecek, yeni dinin Kudüs’teki üstünlüğünü ortaya çıkaran, *martyrium*³ tarzında bir mabet inşa ettirmiştir. Bizans yapılarında olduğu gibi, bu yapının içinde de alt kısımlardaki duvarlar mermer levhalarla, üst kısımlar ise mozaiklerle bezenmiştir. Burada Bizanslı sanatçıların, erken dönem Emevi camilerinin bezemeleri için sağladıkları teknik desteği de zikretmek gerekir.

Araçların o dönemde Bizans’la hasım olmalarına rağmen, Bizanslıların mimari, güzel sanatlar ve zanaattaki becerilerini samimi bir biçimde takdir ettikleri açıktır ve bu nedenle Bizanslı sanatçıları davet etmişlerdir (Şekil 14; Auzépy, 2011).

³ Martyrium: Hazreti İsa’nın bulunmuş olduğu bir yerde ya da önemli bir Hıristiyan azizinin mezarı üzerinde -veya röliklerini (kalıntılar) muhafaza etmek üzere- inşa edilen, genellikle merkezi planlı, kubbeli yapı.

Şekil 12. Kariye Müzesi naos güney duvarı alt kısmında sonradan yerleştirilen Marmara Mermeri kaplamalar (1947-1958 yılları arasında kapı kaldırılarak Bizans Enstitüsü tarafından yapılan tamir). Sağdaki resim 1903-1906 Rus Arkeoloji Enstitüsü arşivinden alınmıştır.

Şekil 13. Milas İassos Kıyıkıslacık (*Marmor İassense*) mermerine bir örnek. Soldan sağa; naosta batı duvar, güney duvar, kuzey duvar görünüşleri.

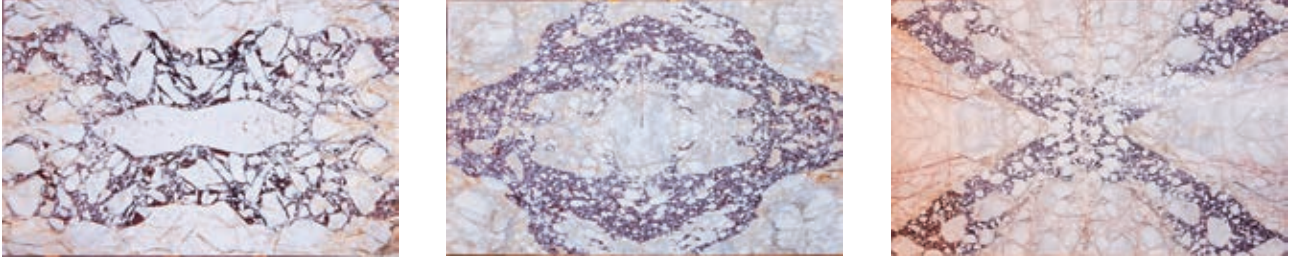

Şekil 14. Kubbet-üs-Sahra'nın içinde Ayasofya benzeri Marmara mermeri ile yapılmış skoutlosis tarzı duvar kaplamaları.

Modern bir uygulamaya örnek olarak da Afyon-İscehisar mermer sanayi bölgesindeki bir uygulama gösterilebilir: Bu mermer ocaklarına yapılan bir ziyarette (Nisan 2017),

bölgenin jeolojik yapısı incelenmiş ve İstanbul'daki yapılarda sık görülen İscehisar mermerinin breşli dokusunun kaynağı sahadaki ocaklarda araştırılmıştır. Ayrıca bazı mermer atöl-

yelerinde modern kesim ve cilama yöntemleri hakkında bilgi alınmıştır. Bu arada, bazı firmaların tesadüf olarak *skoutlosis tekniğini* kullandıkları da gözlemlenmiştir (Şekil 15).

Sekil 15. İskehisar-Afyon Mermer sanayi bölgesindeki atölyede, modern mermer işletmeciliği kullanılarak İzmir Uluslararası Mermer ve Doğal Taş Fuarı'nda sergilenmek üzere hazırlanan ve *skoutlosis* tekniği ile birleştirilerek elde edilen levhalar.

4. Sonuç

Romalıların ilk kez uyguladıkları, ancak Doğu Roma / Bizans İmparatorluğu döneminde mükemmelliğe ulaşan mermer kaplama tekniği *skoutlosis*, günümüzde birçok yapıda görülmektedir. Burada taşın seçil-

mesinden, dekorasyonun estetik bir biçimde tasarlanmasına kadar mimarın becerisi ön plana çıkmaktadır. Bu teknikle, düzgün damarlı kayaç kütleleri uygun yönde kesildiğinde, çok güzel dalgalı bir görünüm

vermektedir; dolayısıyla bu görünümü yetkin bir şekilde elde edebilmek için, mimar mermer ocagında taş blokunun seçilmesinde görev yapmak ve bu konuda bilgi sahibi olmak durumundadır.

KAYNAKLAR

- 1- Auzépy, M. F., (2011), "Konstantinopolis ve Araplar; 7.- 9. yüzyıllar", *Bizans Yapılar, Meydanlar, Yaşamlar*, yay. haz. Annie Pralong, çev. Buket Kitapçı Bayrı, Kitap Yayınevi, s. 267-284.
- 2- Arkan, M., 1968, *Mermer ve Mermercilik*. Ankara Basım ve Ciltevi, 1968.
- 3- Canberk, E. ve Özkök, R., 2005, *Ömür biter İstanbul bitmez*, Heyamola Yayıncılık.
- 4- Chuvin, P., 2011, "Açılışı yapıldığında bazilikanın renkli süslemeleri (24 Aralık 562)", *Bizans-Yapılar-Meydanlar-Yaşamlar*, yay. haz. Annie Pralog, çev. Buket Kitapçı Bayrı, Kitap Yayınevi, s. 89-99.
- 5- Gibb, H. A. R., 1958, "Arab - Byzantine Relations under the Umayyad Caliphate", *DOP (Dumbarton Oaks Papers)*, sayı 12, s. 219-233.
- 6- Jolivet-Lévy, C., 2011, "Konstantinopolis'te Bizans Sanatının son pırıltıları: Hora Manastırı'nın (Kariye Müzesi) bezemeleri", *Bizans-Yapılar-Meydanlar-Yaşamlar*, yay. haz. Annie Pralog, çev. Buket Kitapçı Bayrı, Kitap Yayınevi, s. 135-164.
- 7- Magdalino, P., 2011, "Theodore Metochites, the Chora, and Constantinople", *Kariye Camii, Yeniden / The Kariye Camii Reconsidered*, yay. haz. H. A. Klein, R. G. Ousterhout, B. Pitarakis, çev. İ. Türkoglu, İAE yayını, İstanbul, s. 169-187.
- 8- Mabeyinci Pavlos, 2011, *Ayasofya'nın Betimi*, çev. S. Rifat, İstanbul Araştırma Enstitüsü yayını.
- 9- Müller-Wiener, W., 2001, *İstanbul'un Tarihsel Topografyası*, YKY yayınları, İstanbul.
- 10- Öngen, S. ve Aysal, N., 2015, "Kariye Müzesi (Chora Manastırı): Kullanılan Dekor Taş Türleri ve Bunların Kaynak Alanları", *Kârgir Yapılarda Koruma ve Onarım Semineri VII*, 01 - 02 Aralık 2015, İBB KUDEB yayını, s. 136-164.
- 11- Prokopios, 1994, *İstanbul'da İustinianus Döneminde Yapılar*, Birinci Kitap, çev. E. Özbayoglu, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.